

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XVIII. - Štev. 1

T R S T - 23. januarja 1976

150 lir

Osnovna pravica Slovencev

Raba slovenskega jezika v izvoljenih krajevnih ustanovah, t.j. v deželnem, pokrajinskih in občinskih svetih, je osnovna pravica, kateri se slovenska narodnostna skupnost v Italiji ne more odpovedati.

Ta borba in vztrajna zahteva se ne nanaša na vse občine, ker je obče znano, da v pretežno slovenskih občinah tržaške in goriške pokrajine in kjer so v veliki večini demokratične in levičarske sile je ta pravica utrjena in vsakdanja praksa.

Problem se tokrat specifično postavlja za občinska in pokrajinska sveta v Trstu in Gorici in za deželni svet Furlanije-Juljske krajine. Komunisti smo vedno trdili, da je pravica rabe slovenskega jezika problem politične naklonjenosti in odprtosti ter demokratične občutljivosti. Zato smo nasprotovali, da se Spaccinijeva tržaška uprava obrača na osrednjo rimsko vlado s prošnjo, naj ona razsodi, če imajo ali ne slovenski izvoljeni predstavniki pravico govoriti v svojem materinem jeziku. Ni potrebna nobena modrost, dovolj je le poznati državno ureditev, da se pride do zaključka, da vlada nima pravice izražati kakršnokoli mnenje v tem pogledu; tako mnenje bi lahko nudilo kvečjemu samo ustavno sodišče. Poleg tega je bilo zgrešeno obračati se na vlado, ker bi morali točno vedeti, da bo odgovorila tako, kot bo najbolje sprejemljivo za krajevno ali deželno krščansko demokracijo. Vsi smo odločno obsodili negativen odgovor vlade, sedaj pa moramo prepričati z vsemi razpoložljivimi silami, da se nobena sila ne bo posluževala vladnega mnenja za kratek osnovne pravice Slovencev.

Slovenski izvoljeni predstavniki, ne glede na mnenje vlade, imajo pravico, da se poslužijo svojega materinega jezika, ker ne obstaja noben zakon, ki jim bi to prepričal. Postavlja se samo vprašanje spremembe notranjih pravilnikov posameznih izvoljenih ustanov in tehnične opreme dvoran za simultano prevajanje. Vse to bi enostavno uresničili in uredili, če bi obstajala politična volja in razpoložljivost krščanske demokracije. Točno vemo; da je krščanska demokracija tista sila, ki nam na deželni in krajevni ravni krati naše osnovne narodnostne pravice. V tem negativnem zadrževanju

pozablja na sprejeta obveze, zapopadene v nedavnem sporazumu med Italijo in Jugoslavijo in v toliko opevanem prijateljstvu in medsebojnem sodelovanju med sosedi.

Pravilno je, da se sproži čim širšo in enotno akcijo za uresničitev te osnovne narodnostne pravice in s to zasledovati tudi globalno zaščito slovenske narodnostne skupnosti. Kjerkoli smo komunisti prisotni, bomo v tem pogledu napravili svojo dolžnost.

V deželnem svetu smo predložili obširno resolucijo, ki je v celoti objavljena v tej številki "Dela", in zahtevali, da se nemudoma sestane

DUŠAN LOVRIHA

(Nadaljevanje na 2. strani)

Zahteva komunistov v deželnem svetu

Dežela naj se zavzame za globalno rešitev vprašanj slovenske narodnostne manjšine

Deželni svetovalci KPI so deželnem svetu Furlanije-Juljske krajine predložili resolucijo, ki se zavzema za globalne zaščito slovenske narodnostne manjšine in za njen nemoten razvoj.

Resolucija, ki je bila predložena dne 23. decembra 1975, se glasi:

"Deželni svet, sklicujoč se na izjave in stališča glede priznanja enakopravnosti in svobodnega razvoja slovenske narodnostne manjšine, živeče v deželi;

podčrtuje pomen italijansko-jugoslovenskega sporazuma o določitvi meja in sodelovanju med obema državama ter pomembno dejstvo, da v preambuli sporazuma obe strani potrjujeta "svojo privržnost načelu maksimalno mogoče zaščite državljanov pripadnikov etničnih skupin, ki izhaja iz njenih ustav in njenega notranjega prava in ki jo obe strani uresničujeta na avtonomen način, pri čemer ju vodijo načela listine Združenih narodov, univerzalne pogodbe o človekovih pravicah, konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije";

sklicujoč se na člen 8 omenjenega sporazuma, ki pravi, da "v trenutku, ko

Preporod v Benečiji

Letošnje srečanje izseljencev iz Slovenske Benečije v Čedadu (6. januarja) se je v mnogih pogledih bistveno razlikovalo od prejšnjih tovrstnih prireditiv. Celotna manifestacija katere, se je udeležilo izredno dosti ljudi, je potekala v duhu zdravega optimizma, razrednega in nacionalnega osveščanja ter zaupanja v prihodnost. Omembe vredno je tudi to, da so celoten kulturni program izvajali domačini iz Nadiških dolin. Prireditvi so prisostvovali tudi predstavniki krajevnih in deželnih oblasti in zastopniki demokratičnih strank in organizacij. Izseljence sta pozdravila tudi predsednik deželnega sveta Pittoni in čedajski župan.

Pokrajinski svetovalec prof. Pavel Petricig, ki je govoril v imenu društev Slovenske Benečije, je najprej objasn timerne etape življenja in delovanja društev in še posebej izseljencev, zatem pa je poudaril:

"Začenjamo novo poglavje, da dokažemo našo kulturno in politično sposobnost. Odpirajo se nam boljše perspektive predvsem z gorsko skupnostjo za Nadiške doline. Ta skupnost mora zagotoviti mladim ljudem delovna mesta. Prav tako pa je treba uresničevati naše pravice do jezika in kulture. Prvi uspeh smo zabeležili 9. decembra 1975, ko so vse stranke, zastopane v videmskem pokrajinskem svetu (razem misovcev) priznale obstoj Slovencev v Benečiji ter se

(Nadaljevanje na 2. strani)

preneha veljati posebni statut priložen londonski spomenici o soglasju z dne 5. oktobra 1954, obe strani izjavljata, da bosta obdržali v veljavi notranje ukrepe, ki so bili sprejeti v okviru omenjenega statuta, in zagotavljata da bosta v okviru svojega notranjega prava ohranili raven zaščite pripadnikov narodnostnih manjšin, ki je predvidena z določbami posebnega statuta";

upoštevajoč, da se z odobritvijo teh pomembnih načel s strani obeh vlad dokončno odpravlja nejasna pravna situacija, ki je privedla do nesmiselne porazdelitve slovenske narodnostne manjšine v različne kategorije, zaradi česar je prišlo do različnega ravnanja, kar je oškodovalo pomemben del te manjšine, ki živi in območju dežele;

poudarjajoč, da italijansko-jugoslovenski sporazum odpravlja razlike v ravnanju z narodnostno manjšino in dokončno odstranjuje sleherni element kontestacije zaradi ozemeljske pripadnosti in torej sleherni povod za napetost in nasprotovanje med obema državama, med

(Nadaljevanje na 2. strani)

Osnovna pravica

(Nadaljevanje s 1. strani)

odbor za pravilnik deželne sveta. Izdelali smo dopolnilne predloge z namenom, da se omogoči slovenskim svetovalcem uporaba svojega materinega jezika. Predvideva se, da se bo omenjeni odbor sestal v kratkem in takrat bomo ponovno preverili politična stališča posameznih strank. Se pa že slišijo negativni glasovi, ki se izgovarjajo, da bodo naše zahteve težko sprejete, ker sporazum med Italijo in Jugoslavijo ni bil še ratificiran. S sedanjo vladno krizo, z možnostjo da se celo razpusti parlament in da se razpišejo predčasne volitve, bi lahko prišlo do ratifikacije šele enkrat jeseni. Do takrat pa bi morala slovenska narodnostna skupnost potrpežljivo čakati in se zadovoljiti s kakšno meglino in neobvezujočo obljubo. Prepričani smo, da se noben zaveden Slovenec ne more strinjati s tako politiko.

V zavesti, da na podlagi državne ustave in deželne statuta nima nihče pravice kratiti pravice slovenski narodnostni skupnosti, bomo odločno nadaljevali boj za njeno enakopravnost in globalno zaščito.

Zahteva komunistov

(Nadaljevanje s 1. strani)

obmejnem prebivalstvu in med pripadniki dveh narodnosti, živečih v deželi, kar je v interesu razvoja enotnosti in miroljubnega sodelovanja med italijanskimi in slovenskimi demokratičnimi silami, ki so porazile šovinizem in manevre fašizma;

v prepričanju, da vse to omogoča pristop k takojšnji in neodložljivi globalni rešitvi vseh odprtih vprašanj slovenske narodnostne manjšine na celotnem področju dežele Furlanije-Juljske krajine, tako v tržaški in goriški kot v videmski pokrajini;

poudarja nujnost izvajanja določila člana 6 ustave, ki pravi: "Republika s posebnimi normami ščiti jezikovne manjšine" in člana 3 posebnega statuta dežele, ki pravi: "V deželi je priznana enakost pravic in tratmaja vseh državljanov ne glede na jezikovno skupino, kateri pripadajo, z zaščito etničnih in kulturnih značilnosti";

podčrtuje zahtevo, naj se dokončno odpravijo težnje k zanikanju ali omejevanju pristojnosti deželne ustanove, kajti nemogoče je smatrati zaščito etničnih manjšin kot 'predmet' državne ali deželne pristojnosti, saj gre za 'temeljno načelo' ustavne ureditve, ki obvezuje prav vse, še posebej pa deželo, kakršna je Furlanija-Juljska krajina, ki je dobila posebni statut prav zaradi obstoja slovenske narodnostne manjšine na svojem ozemlju in zaradi potrebe, da se manjšina-kot taka zaščiti.

Deželni svet,

sklicujoč se na to, da so bili že pred več leti predloženi v parlamentu zakonski osnutki za globalno rešitev problemov slovenske narodnostne manjšine, in na to

da so še vedno odprti nekateri specifični problemi, ki so življenjskega pomena za manjšino: uporaba slovenskega jezika v vseh izvoljenih organih; izpopolnitev šol s slovenskim učnim jezikom in njihova avtonomija kot avtentičen izraz narodnostne manjšine in njenih značilnosti; uvedba radiotelevizijskih oddaj v slovenskem jeziku; ustvarjanje ustreznih struktur v deželni glavni mestu z demokratičnim sodelovanjem same manjšine; priznanje javnega značaja Stalnega slovenskega gledališča v Trstu in šole Glasbene matice ter končno uresničenje take gospodarske in socialne politike, ki naj teži k razvijanju etničnih posebnosti manjšine in jo ščiti pred vsemi oblikami raznarodovanja, vstevši tisto, ki jo povzroča prisilno izseljevanje zaradi gospodarske, socialne in kulturne zaostalosti, na primer iz Nadiških dolin;

sklene, da pošlje svojo delegacijo k predsednikoma poslanske zbornice in senata ter k predsednikom parlamentarnih skupin, katerim bo objasnila zahteve, ki jih vsebuje resolucija, in jih spodbudila, da bi se namudoma začelo proučevanje zakonskih predlogov o globalni zaščiti slovenske narodnostne manjšine v Italiji;

obvezuje deželni odbor, naj se loti reševanja problemov slovenske narodnostne manjšine v okviru novega odnosa med deželo in državo in z ovrednotenjem pristojnosti deželne ustanove ter pozitivne vloge, ki jo mora imeti slovenska narodnostna manjšina v Furlaniji-Juljski krajini ob popolnem uživanju svojih pravic.

Deželni odbor se obvezuje, da v roku treh mesecev predloži deželni svetu načrt pobud in specifičnih predlogov in da pri tem upošteva zahteve po zaščiti pravic in značilnosti slovenske narodnostne manjšine in to glede gospodarskega in ubranističnega načrtovanja, razvoja kmetijstva in gorskega gospodarstva, jusarskih zemljišč, zaščite okolja, kulture, toponomastike in krajevnih uprav, sovc, to je narodnostna manjšina, ki je dala velik delež v boju proti fašizmu, za demokracijo in svobodo, za prijateljstvo in sodelovanje med narodi.

cialnega skrbstva in turizma, za kar je potrebna revizija obstoječe deželne zakonodaje, kajti deželna ustanova mora skrbeti za razvoj slovenske narodnostne skupnosti na vseh področjih in za njeno aktivno sodelovanje v pripravah in izvajanju izbiri, ki jo zadevajo".

Sledijo podpisi:

Mario COLLI - Antonino CUFFARO - Dušan LOVRIHA - Arnaldo BARACETTI - Fulvio BERGOMAS - Mario BETTOLI - Otello BOSARI - Flaminio DE CECCO - Galliano DONADEL - Giulio MAGRINI - Antonio MOSCHIONI - Arrigo PASCOLAT - Spartaco ZORZENON.

Preporod v Benečiji

(Nadaljevanje s 1. strani)

odločile za sklicanje manjšinske konference. Toda naš boj še ni končan. Še bolj se moramo truditi. Okrepiti moramo stike med društvi, ki delujejo doma in med izseljenci. Od teh stikov in od enotnosti je odvisna naša sposobnost za plodnejše delovanje".

Na prireditvi sta govorila tudi predsednik zveze beneških izseljencev Luciano Feletig in pokrajinski svetovalec Chiabudini. Feletig je med drugim poudaril je v Benečiji treba zagotoviti take pogoje, da se bodo tisti, ki delajo v tujini, lahko vrnili v svoje rodne kraje, Chiabudini pa je med drugim naglasil, da se ne sme pozabljati na človeka in na njegovo etnično okolje, kar se je doslej na žalost dogajalo.

Kulturni spored so izvajali: Birtičev ansambel Beneški brati, moški pevski zbor, solisti in na novo ustanovljena dramska skupina, ki je igrala komedijo "Beneška ojcet". To delo je napisal Izidor Predan, režiral pa Adrijan Rustja, član Slov. gledališča iz Trsta. Igra v beneškem narečju prikazuje nekdanje ženitovanske običaje v vaseh Nadiških dolin. Zapis o tem delu in njegovi izvedbi bomo objavili prihodnjič, tokrat želimo poudariti le to, da je delo povsem uspelo, za kar gre pohvala avtorju, režiserju in igralcem.

Gledališče "Ristori" v Čedadu je bilo do kraja zasedeno

KRAJEVNE UPRAVE

Trst: župana so izvolili toda krize niso premostili

Po dolgem zavlačevanju se je, končno, v torek, 20. t.m. sestal tržaški občinski svet. Seja ni bila sklicana za to, da bi na njej poglobili razpravo o vzrokih krize, v kateri se že dolgo časa nahaja občinska uprava, ter razpravo o ukrepih, ki so potrebni za pristop k reševanju številnih odprtih vprašanj, temveč za to, da izvoli župana. In res, ing. Spaccini je bil z glasovi demokristjanov, socialdemokratov, republikancev in liberalcev ponovno izvoljen za župana. Seja je bila sicer dokaj burna, ker svetovalcu SS dr. Dolharju ni bilo dovoljeno, da bi govoril v slovenskem jeziku. Župan se je namreč skliceval na stališče predsedstva vlade, po katerem "je treba počakati, da parlament sprejme zadevni zakon". To je storil, čeravno je obče znano, da noben zakon ne prepoveduje slovenskega jezika v občinskih svetih. Svetovalec dr. Dolhar je v znak protesta zapustil sejno dvorano.

Načelnik komunistične skupine prof. Monfalcom je grajal zadržanje župana, ki ni dovolil dr. Dolharju govoriti v slovenskem jeziku ter pri tem podčrtal, da je bilo tudi slovenskim komunističnim svetovalcem, tako v tržaškem občinskem kot v pokrajinskem svetu onemogočeno govoriti v svojem materinem jeziku. Prof. Monfalcom je tudi poudaril, da je nastopil čas, ko mora biti slovenskim izvoljenim predstavnikom omogočeno govoriti v svojem jeziku in pri tem dodal, da se bo to zgodilo, pa naj bo odpor še tako močan.

Tajnik federacije in občinski svetovalec KPI v Trstu, Giorgio Rossetti, je v zvezi s torkovo sejo tržaškega občinskega sveta med drugim poudaril:

"Z izvolitvijo župana z glasovi sredinskih strank in liberalcev nikakor ni bila rešena kriza tržaške občinske uprave. To dejanje je kvečjemu še bolj poglobilo obstoječo krizo, kajti nemogoče si je predstavljati, da je večina, ki se je zbrala ob ing. Spacciniju, sposobna pristopiti k reševanju občinske problematike v resnično ljudski in demokratični smeri. Ta koalicija ne more dati pozitivnega odgovora na vprašanja slovenske narodnostne skupnosti in ne na druga vprašanja občinske problematike. S to koalicijo se ne utrjuje protifašistična koalicija in ne akcija v prid gospodarstvu Trsta in za zaščito delovnih mest.

Ali naj se vlada skupaj z liberalci (ki so se diferencirali od drugih demokratičnih strank pri ocenjevanju nedavnega

sporazuma med Italijo in Jugoslavijo) v sedanjem zelo kočljivem položaju in v zapleteni krajevni stvarnosti?

Tudi zato komunisti poudarjamo, da kljub izvoliti župana v Trstu, kriza ostaja odprta in se celo zaostrojuje. Za vse to

Trst potrebuje zares novo občinsko upravo

Trst potrebuje demokratično upravo, sposobno reševati tudi kopico problemov, odprtih z italijansko-jugoslovanskim sporazumom, če nočeno naštevati že tolikokrat našteje probleme urbanistike, javnih del in storitev, delovanja komaj ustanovljenih konzorcijev itd.

Toda demokristjanski prvaki se obnašajo, kot če bi jih vse skupaj ne skrbelo. Sklicujejo svoje predkongresne sestanke in sploh ne diskutirajo o tem. Niti ni vesti, da bi se s komerkoli resneje pogajali. Skratka, kriza jim "leži", kot že bi se v njej rodili.

In vendar potrebuje Trst, tako kot nikoli prej, jasnega političnega vodstva. Če že ne zaradi drugega vsaj zato, ker lahko v tem mrtvilu spet oživi tista reakcionarna desnica, za katero smo mislili, da je bila poražena z odobritvijo sporazumov med sosedama.

Govori se o raznih možnih formulah, ki ostajajo na papirju. Enobarvni odbor demokristjanski, tribarvni odbor (DC-PSI-PRI) brez socialistov, manjšinska uprava DC, centristična koalicija z liberalci itd.

Toda formule niso važne. O formuli lahko zapišemo samo to, da je prejšnja, levosredinska, končno propadla tudi številčno. S tem, da je Giuricin zapustil socialistično stranko in izjavlja, da predstavlja novo gibanje (USA), je tudi matematično leva sredina brez večine, saj lahko računa komaj na 28 glasov od skupnih 60. Skratka, večinske stranke so se znašle pred dilemo sodelovanja s komunisti, do katerih so z besedami izjavljale, da vodijo politiko "dialoga" in "soočanja". Ko pa se morajo sedaj soočiti "zares", tedaj je besedičenja konec.

Kaj sedaj? Komunisti menimo, da mora krščanska demokracija premostiti svoje presodke, ki so brez smisla, in izbirati. Predvsem pa mora, kot najmočnejša stranka tržaškega občinskega sveta, stranka, ki si lasti vodilno vlogo v našem mestu, izbirati, katere interese bo odslej zastopala. Ali bo na strani tistih temnih sil, proti katerim se je zadnje čase postavljala z določeno ostrino, in torej

nosi težko odgovornost krajevno vodstvo krščanske demokracije.

Prvi korak, do katerega je prišlo po dveh in pol meseca hromitve občinskega sveta, je zgrešen in prav gotovo je, da bo imel negativen odmev tudi v tržaškem pokrajinskem svetu, kjer (sodeč po izjavah socialistov in zadržanju Slovenske skupnosti na torkovi seji tržaškega občinskega sveta) dosedanje večine, ki je bila že itak zelo šibka, ni več.

Mnogo je odprtih vprašanj, mimo kateri misli iti krščanska demokracija. Med temi vprašanji je v prednji vrsti vprašanje rabe slovenskega jezika v izvoljenih organih. So pa tudi druga vprašanja, katerim se ni mogoče izgoniti, npr. urbanistika, konzorciji, zlasti pa pereča gospodarska in socialna vprašanja. Vsa ta vprašanja terjajo jasen in pozitiven odgovor.

mora poiskati obliko sporazumevanja s socialisti in komunisti, ali pa bo tistim temnim silam klonila in pahnila naše mesto v ozračje nerazumevanja, sumničenja, zaostrovanja odnosov... skratka v čase izpred petnajstih in več let. Si to res krščanska demokracija želi?

Kajti če si tega ne želi, ni druge poti, kot sporazum z naprednimi silami vsaj o bodočem programu tržaške občinske uprave. Komunistom ne gre za stolčke, to smo tisočkrat ponovili. Pripravljeni smo prispevati s predlogi, z odgovornostjo, z iznajdljivostjo in svojimi glasovi, da se Trstu ohrani demokratična in odprta uprava, ki naj gradi prijateljstvo in skrbi za gospodarsko obnovo iz krize. Program želimo, naj bo jasen, pošten, prepričljiv in tak, da bo zares uresničljiv. Skratka tak, da bo vrnil zaupanje ljudem.

Katere so te točke, ni težko povedati. S tovariši socialisti smo jih sintetično strnili v skupnem dokumentu že julija lani, kmalu po premiku na levo, ki so ga zabeležile lanske poletne volitve. Trst potrebuje demokratično in antifašistično upravo, ki naj zares spoštuje načela decentralizacije (konzultam večje pristojnosti, treba jih je poslušati) in demokratičnih odnosov med ljudmi, predvsem pravico Slovencev, da uporabljajo svoj jezik v izvoljenih organih. Uprava naj izdela zadovoljive načrte za urbanistično ureditev Krasa, po svojih močeh naj zadosti zahtevam prebivalstva po javnih uslugah (šole, vrtci, načrt ljudskih stanovanj). Nova občinska uprava naj se, končno, enotno zavzame na strani sindikatov in produktivnih sil za obnovo tržaškega gospodarstva v okviru skupnih naporov za premostitev sedanje krize in oblikovanje pogojev, da bo italijansko-jugoslovanski sporazum zares zaživel v svojem pomenu.

Če kdo temu nasprotuje, naj sprejme svoje odgovornosti.

STOJAN SPETIČ

Gornji sestavek je bil napisan že prejšnji teden, torej pred sejo tržaškega občinskega sveta.

Uredništvo

BERITE
PODPIRAJTE

DELO

Devin - Nabrežina

Življenje in delo občinske uprave

Za seboj imamo že nekaj mesecev občinskega upravljanja. Težave, ki smo jih morali premagovati, so bile precejšnje. Prevzeli smo dediščino, ki so jo prejšnji upravitelji prikojili njihovemu, nepovsem demokratičnemu načinu vodenja občinskih zadev. Desetletno zapostavljanje komunistov je ustvarilo za nas neprijetne pogoje, ki jih nismo in jih ne bomo zlahka odpravili.

Upravljati devinsko-nabrežinsko občino, ki se po svojem etničnem, političnem in gospodarskem sestavu ter geografsko pozicijo razlikuje od drugih občin na tržaškem in goriškem področju, ni lahka zadeva. Vsa reševanja važnejših občinskih vprašanj pa postanejo še težja, če jih mora reševati manjšinska uprava. V takih pogojih se znajdemo danes, ko moramo dajati prvi obračun izvršenega dela in predložiti v obravnavo in odobritev proračun za leto 1976. Dosedaj smo bili zavzeti v glavnem z reševanjem problemov, ki jih je pričela odnoso predvidela prejšnja uprava. Nadaljevali smo s pripravami za gradnjo šole in otroškega vrtca v Devinu, za gradnjo šole v Slivnem, kulturnega doma v Nabrežini itd. Precej prizadevanja je bilo potrebno za izpopolnitev avtobusne službe, za zdravniško oskrbo naših šol, za uvedbo vsakodnevnih in brezplačnih injekcijskih služb itd. Priredili smo vrsto skupnih zborovanj po naših vaseh za pripravo decentralizacije uprave, to je za ustanovitev vaških svetov, ki naj bi sodelovali z upravo pri odločanju o občinskih zadevah.

Namen imamo nadaljevati z navezovanjem vedno tesnejših stikov z občani.

Dolina

Šolski okraj: Stališče občinskega sveta

Občinski svet občine Dolina je na seji, ki je bila dne 23. decembra 1975, sprejel naslednjo resolucijo:

"Občinski svet občine Dolina je pri obravnavi predloga deželnega odborništv za šolstvo o razmejitvi šolskih okrajev v smislu 9. člena DPR št. 416/74 in zakona 477/73

ugotovil, da pri deželnih oblasteh Avtonomne dežele s posebnim statutom, ki bi morala biti največji zagovornik temeljnih v republiški ustavi in v lastnem statutu zapisanih pravic, posebno še vedno neenakopravnih in ponekod niti priznanih Slovencev, ni še dozorela volja za rešitev odprtih vprašanj Slovencev;

Pripravili smo obsežen spored javnih zborovanj, na katerih razpravljamo o pravilniku delovanja vaških svetov in o sestavi občinskega proračuna za leto 1976. O vsem tem bo moral sklepati občinski svet, ki bo odobril, ali zavrnil, omenjene predloge (pravilnik o decentralizaciji uprave in letni proračun), s katerimi se bo predstavila sedanja levičarska uprava.

Čas stiska in težki problemi, ki čakajo nujne rešitve, se kopičijo. Čimprej bo treba dokončno odobriti novi regulacijski načrt. Odločiti bo treba kakšna naj bo usoda sesljskega zaliva, kajti gradbeni spekulanti in drugi mogotci pritiskajo na upravo in hočejo izsiliti njim ugodne rešitve. Nujno bo treba določiti obširnejši načrt bodočih javnih del (ljudska stanovanja, asfaltiranje preostalih cest in ureditev greznic, spopolnitev javne razsvetljave, športne naprave. itd). Dela je torej veliko in finančna sredstva so omejena vsled težke gospodarske krize in krivičnega zakona o državnih prispevkih za javne uprave.

Proti koncu februarja, ko bomo glasovali o proračunu, bo sedanja uprava postavljena pred odločilno preizkušnjo. Politične sile (KPI in PSI), na katere se oslanja, so prešibke, da bi lahko same odobrile proračun, za katerega mora glasovati večina svetovalcev, to je najmanj enajst. Če se hoče sedanja uprava obdržati na krmilu občine mora najti zaveznike. Kje jih iskati? Katere politične sile bodo pripravljene podpreti sedanjo upravo in pod kakšnimi pogoji? Če izključimo Krščansko demokracijo, ki jo vodi Fanfanjanci, in ki načelno odklanja sodelovanje s komunisti, lahko računamo samo na dva svetovalca Slovenske skupnosti in na enega socialdemokrata. Njihova morebitna zunanja podpora (samo glasovanje za odobritev proračuna), čeravno bi ohranila to upravo pri nadaljnjem enoletnem življenju, bi ne bila dovolj učinkovita. Zaželjen, potreben je neposredni vstop teh sil v upravo, kjer je mesta in dela za vse.

ALBIN ŠKERK

slovenske narodne skupnosti in odpravila razloge, ki ta občinski svet upravičeno vznemirjajo vsakokrat, ko obravnavamo probleme, ki bi po členu 6 ustave morali biti že davno rešeni;

negativno ocenjuje predlog o razmejitvi šolskih okrajev na območju Furlanije-Juljske krajine kot celoto, ker je bil izdelan brez predhodnega in poglobljenega soočanja z zahtevami in stvarnimi potrebami zainteresiranih skupnosti, od občin in drugih krajevnih ustanov, šolskih organov in družbenih organizacij, tja do bistvenega soodločanja Slovencev o lastnih zadevah, in ker

ne želi istočasno obravnavati dokumenta, ki je mestoma dober, mestoma pa celo ustavno pomanjkljiv, pri tem pa nimamo osnove za preverjanje ali je pomanjkljivost rezultat neke izbire ali pozabljenosti, zato svoje stališče utemeljuje s sledečimi pripombami:

1. Omenjeni deželni predlog zanemarljivo bistveno potrebo po nujnostnem usklajevanju kriterijev gospodarskega in družbenega načrtovanja občin in kompenzarijev.

2. Razvidno je, da je dežela ob izdelavi svojega predloga o razmejitvi šolskih okrajev popolnoma spregledala obstoj slovenske narodnostne skupnosti, čeprav je njena prisotnost v Furlaniji-Juljski krajini neizpodbitna in neoporečna stvarnost, ki je bistveno pripomogla ne samo h kulturnemu bogatstvu ter demokratičnemu in družbenemu razvoju slovenske narodnostne skupnosti, ampak tudi h kulturnemu napredku in družbenemu razvoju vseh državljanov. Občinski svet

ugotavlja, da je nastavitev problema in sploh posvetovalna metoda deželnih oblasti povsem nezadovoljiva, ker je onemogočila neposredno soočenje z različnimi zainteresiranimi družbenimi silami; občine same so razpolagale s sorazmerno nezadostnim časom za predložitev svojih utemeljenih mnenj, kar seveda ni dopustilo globlji in obširnejši pretres celotne problematike.

V zvezi s slovenskim šolstvom občinski svet občine Dolina

– potem ko je vzel na znanje resolucije svetov tukajšnjih slovenskih šol;

– upoštevaajoč stališče, ki ga je glede razmejitve šolskih okrajev zavzela vsa slovenska javnost,

odločno zahteva da se slovenskemu šolstvu zajamči kulturna, didaktična in funkcionalna avtonomija. Dalje pripominja, da se to vprašanje vključuje v še nekonkretizirano globalno zaščito slovenske narodne skupnosti, kajti ugodna rešitev narodnostnega vprašanja in končna uzakonitev narodnostnih pravic je odvisna vsekakor sedaj, po nedavnem podpisu italijansko-jugoslovanskega sporazuma, izključno od politične volje vlade in parlamenta.

Občinski svet poziva vse politične demokratične sile, da se odločno zavzamejo, da se z ustreznim zakonom o globalni zaščiti Slovencev končno zadovoljijo dolgoletna stremiljenja tukajšnjega slovenskega prebivalstva;

zahteva od deželnih oblasti, da ponovno preučijo svoje predloge in, ob upoštevanju enotne zahteve po avtonomiji slovenskega šolstva s strani slovenskih

kulturnih in drugih organizacij ter s strani izvoljenih šolskih svetov, ustanovijo samostojni deželni šolski okraj.

Ob ugotovitvi, da predstavlja slovenski šolski okraj le prvi korak za dejansko osamosvojitve slovenskega šolstva, ne pa zadostno sredstvo za reševanje bistva vprašanja, občinski svet

zahteva da dežela ustrezno poseže pri vladnih oblasteh za spremembo pooblaščenih odlokov s tem, da predlaga in podpre ustanovitev deželnega šolskega organizma, ki bi imel prednostno vlogo odločevanja in izdajanja obveznih mnenj o zadevah slovenskih šol vseh vrst in stopenj ter v njenih najraznovrstnejših oblikah. Tovrsten šolski organ bi slovenskemu šolstvu zagotovil dejansko samoupravljanje ter didaktično, kulturno in funkcionalno samostojnost. Končno občinski svet

poziva deželo, naj priredi ponovni cikel posvetovanj, ki naj omogoči širšo obravnavo in globljo preučitev problema na skupnih zasedanjih izvoljenih krajevnih organov (krajevnih uprav, sindikalnih organizacij, združenj, šolskih svetov). Širša posvetovalna metoda bo nedvomno bistveno pripomogla k primernejši izdelavi novega deželnega osnutka".

Odličje prijateljstva

Občina v Dolini je sklenila, da uvede podeljevanje odličja prijateljstva.

V pravilniku za podeljevanje tega odličja je rečeno:

"Upoštevaajoč, da na ozemlju občine živijo občani slovenske in italijanske narodnosti; da želimo doseči najvišjo možno stopnjo omikanega sožitja, enakopravnosti in medsebojnega spoštovanja; da slovenska narodnostna skupnost, katere le manjši del živi na našem ozemlju, še nima z zakonom zagotovljenih pravic; da občina meji s prijateljsko SFRJ; da gredo vsa naša prizadevanja v smeri miru, sporazumevanja in prijateljstva med narodi pri nas in v svetu; da občina Dolina nima primernega priznanja, kot ga imajo druge občine, ustanavljamo odličje prijateljstva v obliki bronaste skulpture, ki v svoji izvirnosti simbolizira največji povezovalni element naših krajev: občinski spomenik padlim za svobodo .

Odličje prijateljstva je in naj bo sad prelite krvi, trpljenja in žrtev in je namenjeno živim, ki se kot posamezniki in organizirane skupnosti potegujejo, žrtvujejo in borijo za enake cilje.

Predlog za podelitev reprezentančne izvedbe postavijo, s primerno obrazložitvijo v občinskem svetu, občinski odbor ali svetovalci manjšine; predlog za podelitev miniaturne izvedbe dajo županu pismeno lahko vsak svetovalec, priznано obstoječe društvo ali skupnost, šolski svet itd."

Gledališče Francé Prešeren

Občinski svet občine Dolina je na svoji seji dne 23.12.1975 sprejel sklep o poimenovanju Doma kulture v Boljuncu. Zadevni sklep se glasi: "Občinski svet, upoštevaajoč, da bo občinski Dom kulture v Boljuncu kmalu dokončan in odprt, smatra potrebno poimenovati omenjeni Dom po največjem pesniku in predstavniku slovenske kulture: "Gledališče Francé Prešeren".

Zborovanje v tržaškem Avditoriju. Govoril je član vsedravnega tajništva KPI, tovariš Bufalini

Jubilej tovarišice Mile Ivančič

Tovarišica Mila Ivančič, znana in cenjena aktivista naše sekcije pri Sv. Jakobu v Trstu, je pred kratkim slavila svoj 70. rojstni dan. Vsi tovariši, ki jo poznajo, vedo zakaj je njen življenjski jubilej važen. Tovarišica Mila je ob svoji 70-letnici slavila tudi pomemben mejnik svojega političnega življenja in delovanja. V vrste naše partije je stopila že pred mnogimi leti in od takrat ni nikoli mirovala. Življenja in delovanja sekcije KPI pri Sv. Jakobu si skoraj ne moramo predstavljati brez nje. Kako ji partija zaupa, najzgovorneje potrjuje to, da že mnogo let vrši blagajniške posle. Toda ni to edino udejstvovanje tovarišice Mile. Prisotna je vedno in povsod, pri delu, akcijah ali kampanjah, in to ne le v mejah šentjaponske sekcije, zlasti na festivalih našega tiska.

Velik je zgled, ki ga daje vsem, starejšim in mlajšim. Njena spodbuda in beseda, njeni pozivi k nenehnemu delu seže v dušo vsakogar, ki z njo sodeluje. Mlajši tovariši, njeni sodelavci, brez pridržka priznavajo koliko je ob raznih prilikah njena beseda veljala.

Toda politična dejavnost tovarišice Mile ima starejše korenine in sega daleč v preteklost, v čas podtalnega boja proti fašizmu, ko je bila gostilna, last njene družine, zatočišče in zbirališče ilegalcev.

Tovarišica Mila se odlikuje po svojem globokem internacionalističnem čutu. Zlasti pomemben je njen delež pri utrjevanju bratstva med tu živječima narodoma, v boju za narodnostne pravice Slovencev in za pravice delavskega razreda. Pomembna je tudi njena vnaša za širjenje besede naše partije, našega tiska.

Tovarišici Mili želimo v imenu tržaške federacije KPI ter uredništva glasil "l'Unità" in "Dela" vse najboljše, veliko zdravja in zadovoljstva ter mnogo nadaljnjih uspehov pri delu.

JELKA GERBEC

PRISPEVKI

Minilo je 12 let od dneva, ko je prerano umrl tovariš Sandro Purger iz Mačkolj. Njegovi svojci se ga hvaležno spominjajo. V počastitev njegovega spomina darujejo 10.000 lir za sklad DELA.

Ob vpisu naročnine so prispevali za sklad DELA:

Josip Legiša, Slivno, 3.000 lir, Vladimir Abram, Nabrežina, 2.500 lir, Josip Legiša, Praprot, 500 lir, Mirko Kosmina, Šempolaj, 1.500 lir, Rudi Gergič, Šempolaj, 2.500 lir in Alojz Legiša, Cerovlje, 2.500 lir.

Martin Sosič, Bani, je ob vpisu naročnine prispeval 2.500 lir za sklad DELA, družina Mevlja od Sv. Ivana (Trst), 500 lir, Emilija Hrovatin iz Kolonje pa 2.000 lir.

V počastitev spomina pokojnega tovariša Franca Mahnič s Konkonela daruje Tončka Vidau od Banov 5.000 lir za DELO in 1.500 lir za skupnost handikapiranih na Opčinah.

Silvo Križmančič, Bani, daruje 1.000 lir za DELO.

Ob vpisu naročnine so prispevali za sklad DELA: Julka Peric, Štivan, 2.500 lir, Avgust Blažina, Štivan, 2.500 lir, Milan Caharija, Nabrežina - Kamnolomi, 2.500 lir.

Vsem darovalcem iskrena hvala.

Kitajska danes doma in v svetu

Krožek za družbene in politične vede "PINKO TOMAŽIČ" v Trstu priredi v petek, 30. januarja ob 20. uri v mali dvorani Kulturnega doma (Ulica Petronio 4) večer posvečen temi: "KITAJSKA DANES DOMA IN V SVETU". Govoril bo Vinko Trček, svetnik pri predsedstvu Zveze komunistov Jugoslavije, bivši svetnik ambasade SFRJ v Pekingu. Vljudno vabljeni.

Tržaški partizanski pevski zbor gost tovariša Tita

Tovariš Tito čestita dirigentu Oskarju Kjudru

Tržaški partizanski pevski zbor, ki ga vodi Oskar Kjuder, je bil dne 29. decembra 1975 gost tovariša Tita in njegove žene Jovanke. Na Brdu pri Kranju je izvajal "Partizansko balado". To je bila najlepša čestitka za novo leto.

Koncertu so prisostovali tudi najvidnejši predstavniki SR Slovenije: Edvard Kardelj, Pepca Kardelj, Sergej Kraigher, Lidija Šentjura, Franca Popit, Mitja Ribičič, Marjan Breclj, Andrej Marinc, Vida Tomšič, Miha Marinko, France Leskošek, Janko Rudolf, Josip Vidmar, Janez Vipotnik, Franc Šetinc, generala Franc Tavčar in Rudolf Hribernik in drugi.

Na željo našega uredništva je kolektiv Tržaškega partizanskega pevskega zbora, v zvezi s srečanjem s tovarišem Titom, dal tiskovno poročilo, ki pravi:

"To, da te povabi državnik, kakršen je Tito, je enkratno doživetje.

Pripravili smo se in odpotovali na nepozabno srečanje. Prispeli smo na Brdo, kjer se nahaja predsednikova rezidenca. V okusni dvorani smo se postavili, orkester, zbor, recitatorji in dirigent. Takoj nato se je pojavil tovariš Tito z ženo Jovanko. Iz zbora se je vsul navdušen aplavz. Še pred začetkom koncerta je najstarejši član zbora, Miro Presl, voščil Titu, njegovi soprogi, drugim uglednim gostom in vsem narodom Socialistične Jugoslavije srečno novo leto. Med drugim je izrazil prepričanje, da je bilo leto 1975 zgodovinsko leto. Nato je naš kolektiv izročil tovarišu Titu spominsko darilo, plastiko s portretom, ki spominja na desant na Drvar (plastiko je izdelal član zbora Sergio Delmasso), tovarišici Jovanki pa sta najmlajša člana ansambla Egon in Fabio podarila lepo orhidejo. Tovariš Tito se je zahvalil rekoč: "Hvala lepa za vaše čestitke. Mislim, da imate prav, ko ste

rekli, da je bilo to leto zgodovinsko; tudi glede na to, ker smo v tem času rešili zelo važno zadevo med nami in italijansko državo, to, da smo se sporazumeli kot sosedi, da bomo živeli dalje, kot morajo živeti sosedi, to je v prijateljstvu. Vi ste most med nami in italijanskim ljudstvom in to zelo dober most, ki je navzoč prav na ozemlju Trsta, ki je bilo res most med nami, ki pa ga trideset let nismo uspeli dograditi do kraja. Letos smo ga dogradili in vi boste zdaj tam naši dragi sosedi, ker ste vi naši sorojaki, in glejte, da boste med nami in Italijani, v prihodnje čimboljše tolmač teh naših dobrih odnosov".

Koncert je potekal v navdušenem ozračju. Med izvajanjem programa je bila vidna radost naših pevcev in članov godalnega ansambla, radost, da nastopajo pred velikim državnikom in tovarišem, pod čigar vodstvom je dobršen del članov našega kolektiva pomagal pregnati temne oblake v velikih zgodovinskih dneh. Na koncu "Partizanske balade" je tovariš Tito stopil k dirigentu, mu čestital in se zahvalil za lepo podano mednarodno partizansko pesem. Dejal je: "S pesmijo ste izrazili, to, kar je v nas, in tudi v prihodnje moramo biti budni, da bi ohranili to, za kar smo se borili, hkrati pa moramo v mednarodnih odnosih skrbeti za mirno sožitje med narodi, ne glede na razlike v družbeni ureditvi". Zboru je zaželel še mnogo nadaljnjih uspehov pri širjenju duha partizanske pesmi.

Potem, ko je zbor odpel še nekaj pesmi izven programa, se je tovariš Tito z ženo Jovanko odzval naši želji, da se za spomin na izredno srečanje, skupaj fotografiramo. Zelo dobro razpoložen je stopil med mlade godbenike pred zbor in se smeje pošalil rekoč: "ne znam igrati nobenega instrumenta", nato pa se je prisrčno rokoval s številnimi pevci ter zadržal zbor v prijetni družbi.

Na koncu je zbor, na željo tovariša Tita, zapel še nekaj naših in italijanskih borbenih pesmi ter se poslovil z Adamičevo "Zdravico".

Ta edinstveni večer nam bo ostal v trajnem spominu". Tako se zaključuje tiskovno poročilo TPPZ.

Sergio Delmasso izroča spominsko darilo zbora

Po koncertu je tov. Tito zadržal zbor v prijetni družbi

Dolores Ibarruri - La Passionaria:

«Pozivam z vso močjo komunistov»

Legendarna revolucionarka Dolores Ibarruri - La Passionaria, predsednica Komunistične partije Španije, je dne 9. decembra 1975 slavila svoj 80. rojstni dan. V nedeljo, 14. decembra sta KP Italije in KP Španije priredili v Rimu veličastno manifestacijo, katere se je udeležilo več kot 20.000 ljudi. Prisotni so bili tudi predstavniki tridesetih komunističnih in socialističnih partij ter drugih naprednih gibanj iz raznih delov sveta. Govorili so predstavniki KP Italije in KP Španije. Spregovorila je tudi Dolores Ibarruri - La Passionaria. Iz njenega govora smo povzeli naslednje:

Na veličastnem zboru, kakršen je ta, je težko poiskati, dragi tovariši in prijatelji, prave besede, ustrezen izraz, da bi izrekli našo hvaležnost komunistični partiji in demokratičnim silam Italije, italijanskega ljudstvu za njihovo stalno solidarnost z našim dolgim bojem za svobodo in demokracijo.

Dovolite mi, da na kratko govorim o tem, kakšna ženska sem danes, da bi se izognili izmišljotinam in stvari postavili na svoje pravo mesto.

Podobno kot vse ženske iz moje dežele Biskaje sem bila preprosta ženska katoličanka in se po ničemer nisem ločila od drugih žensk iz ljudstva.

Pri mojem razvoju od katolicizma do socializma — to izjavljam ob polnem spoštovanju rimskokatoliške cerkve — je name vplivala bolj kot tedanje socialistično oznanjanje brezbriznost cerkve za našo revščino in — še slabše kot brezbriznost — obsodba vseh tistih, ki so se bojevali zaboljšanje razmer, v katerih so živeli.

V tistem obdobju mojega življenja so bili za žene rudarjev odločilni revolucionarni dogodki, ki so vzburkali ureditev tedanjega sveta: to je bila oktobrska socialistična revolucija, ki je pokazala delavcem in zatiranim vseh narodov pot do osvoboditve.

Razumela sem, da je v daljni Rusiji, v tej deželi večnega snega in ledu, toda toplega srca, tam, kjer je bila zlomljena avtokracija, napočil tudi konec strašnim razlikam kapitalističnega sveta, ki sem ga dobro poznala, da so tam položili temelje za zgraditev socialistične družbe; čeprav to ni bil raj, ki so ga želeli utopisti, je bila to pravica.

Boj za socializem, v katerem sem videla osvoboditev delavcev, je postal tedaj smoter mojega življenja. Nismo sejali na neplodna tla.

Neuničljiva je želja po svobodi

V novih španskih generacijah — moji sonarodnjaki, ki so tu navzoči, so nesporno dokaz tega — se z nezadržno silo, kljub hudim obsodbam in zaporom, ž neuničljivo ostrino oživlja želja po svobodi.

Ni take človeške sile, ki bi lahko preprečila obnovo demokracije v naši Španiji, večnacionalni in večregionalni, to obdobje pa je neogibno, da bi stopili na pot k prihodnjemu socializmu, k socializmu v demokraciji, o katerem so sanjali in za katerega so se bojevali naši najboljši možje in žene, naši najpogumnejši in najbolj borbeni tovariši.

Na tem velikem zborovanju, na katerem se združujejo politični voditelji in borci različnih teženj, reči moramo urbi et orbi, s te tribune, kot je to že storil naš generalni sekretar Santiago Carillo, lahko rečemo o politiki Komunistične partije Španije, da je bila, kot to pravi neka narodna pesem, "prva v boju".

Komunistična partija Španije je še naprej prva, čeprav ne sama v neomajni opoziciji proti frankizmu. Razvrstila se je z vsem našim ljudstvom za pripravo velikih političnih bojov, ki so se že začeli in se razvijajo in ne bodo prenehali vse dotlej, dokler v Španiji ne bo obnovljena demokracija.

Naše ljudstvo je napredovalo pri svojih bojih za svobodo, prehodilo je poti, zalite s krvijo, za ceno velikih žrtvovanj; naši mučenci, naši heroji so legija.

Diktator žalostnega spomina je prekril s krvijo in zapori Špansko zemljo; v skoraj 40 letih je zaplenil nacionalne in demokratične pravice in svoboščine. Danes ga ni več, ostaja pa frankizem, ki ga moramo vreči iz političnega življenja naše države, da bi omogočili narodno rešitev in da bi Španija obnovila ravnotežje, porušeno s fašističnim uporom iz leta 1936.

Španija tudi po vzdihu olajšanja povsem jasno ve, da niti Juan Carlos, niti novi vladarji ne morejo misliti, da je možna resna stabilizacija politične situacije, če se ne odpre pot zakonitim demokratičnim težnjam našega ljudstva pri urejanju pomembnih političnih nalog, ki so pred državo.

Vse poti vodijo v socializem

Zateklo nas je, da živimo v zgodovinskem trenutku, ko vodijo vse poti v socializem, Španija pa je znova politična Pepelka Evrope, katere ljudstvo je sposobno za vsako junaštvo, vodilni razred pa nesposoben, da bi živel v skladu s časom, temveč obnavlja monarhijo, ki jo je ljudstvo že leta 1931 vrglo v morje.

Lahko je razumeti, zakaj se naše ljudstvo ne more prilagoditi monarhiji, porojeni s fašističnim žigom.

Ni mogoče živeti s pogledom v preteklost, ki se ne more povrniti, temveč moramo imeti pred očmi težnje, potrebe in mnenje ljudstva ter položaj v državi.

Juan Carlos dosega vrhunec, na katerega ga je povzdignil frankizem brez privolitve ljudstva.

To pomeni, da si frankistični režim prizadeva preživeti, na njegovem čelu pa je kralj, ki se mora soočiti s položajem brez velikih utvar glede nepretrganosti.

Kot pravimo v Španiji, kdor opozarja, ta tudi vara. Vse progresivne sile naše države, na čelu katerih koraka izjemno borbeni delavski razred, niso pripravljene sprejeti tega nadaljevanja frankizma. Način in postopki najbolj osvoženih predstavnikov tega žalostnega obdobja naše zgodovine, ostanki frankizma, še naprej delujejo in manevrirajo, da bi ohranili frankistični režim.

Prvi problem dnevnega reda v naši državi je sprejem splošne in popolne amnestije za vse politične zapornike, vrnitev izgnancev, hitra osvoboditev naših tovarišev Inguansa, Marin Lobata, Pillada in vseh drugih aretiranih protifrankistov, preklic "antiterorističnega zakona" ter končanje zverinskih represalij proti mladini ETA, mladim Biskajcem, bojevnikom za svobodo našega Euscadija, proti katerim je frankizem razvil nekontrolirani teror. Juan Paredes in Otaegui, ki so ju nedavno ustrelili, bosta prišla v zgodovino kot heroja.

Obnovitve svobode tiska ni mogoče odlagati, prav tako tudi ne pravice do združevanja in zbiranja, pravice do zakonitega obstoja in delovanja političnih strank, sindikalnih svoboščin, možnosti, da se živi v domovini, v kateri je mogoča nacionalna koeksistenca.

Ko obtožujejo komuniste kot sovražnike cerkve in vojske, menimo, da so lažnivci vsi tisti, ki širijo take govornice.

Priznavamo katolicizem našega ljudstva, če pa so bili v preteklosti antiklerikalni skrajneži dediči starega republikanskega drobnoburžoaznega reda, smo v sedanjem boju za demokracijo doživeli bratsko pomoč v cerkvi in samostanih v naši državi, kjer so včasih našli zavetišče preganjeni.

Imamo optimizem mlade generacije, ki se uči, dela in bojuje, da bi v naši državi obnovili režim politične in družbene demokracije, v katerem bo svoje mesto našla tudi tista tiha generacija, ki bo opustila stare predsodke in bojazni ter pomagala, da vdihnemo novo življenje.

V kaj verujemo? Verujemo v ljudstvo, v delavce, kmete, ženske, strokovnjake, intelektualce, profesionalce.

Verujemo v vas tovariši iz emigracije, ki boste, ko se boste vrnili v novo Španijo, pomenili veliko politično silo, ki bo v naši državi zaradi izkušenj, pridobljenih v državah, kjer ste živeli in delali, spodbujala napredek.

Komunisti smo tisti, ki smo najneposredneje občutili frankistične represalije, imena naših zaprtih in ubitih tovarišev pa so velikanska in tragična bilanca.

V manifestu programa naše partije, sprejetem na drugi konferenci lani poleti, je jasno in izčrpno navedeno naše mnenje o demokraciji, ki jo predlagamo vsem političnim silam v naši državi, in o razvoju k večpratijskemu socializmu v svobodi. →

Manifestacija solidarnosti z narodi Španije

V ponedeljek 19. januarja je bila v Avditoriju v Trstu pomembna manifestacija internacionalistične solidarnosti. Odbor za solidarnost s španskim ljudstvom, Združenje antifašističnih prostovoljcev v Španski vojni in Enotni odbor proti fašizmu in zatiranju so priredili "večer" posvečen boju španskega ljudstva proti fašizmu, za demokracijo in svobodo ter za osvoboditev političnih jetnikov.

"Večera" sta se udeležila voditelja španskega antifašističnega gibanja, Santiago Alvarez, prvi sekretar komunistične partije v Galiciji, član političnega biroja KP Španije in pater Ignazio. Pater Ignazio je orisal položaj, v katerem se nahaja španska cerkev ter udeležbo v boju za demokracijo in socialni napredek velikega dela španskega klera in katoličanov. Santiago Alvarez je orisal splošne razmere, v katerih delajo antifašistični borci, singikalisti, študenti, žene in razni drugi sloji, ki se v Španiji prizadevajo, da bi uveljavili demokracijo; orisal je tudi pomen in vlogo antifašističnih strank, medsebojne odnose strank in njihov skupen nastop v Demokratični junti in Platformi demokratične konvergenca.

Manifestacijo je otvoril in ji predsedoval sen. Vittorio Vidali, ki je predstavil gosta in orisal osebnost tov. Alvareza, od časa, ko se je bojeval, še skoro otrok, v španski državljanski vojni in pa vse do

DOLORES IBARRURI

(Nadaljevanje s 7. strani)

Španska komunistična partija z visoko politično, nacionalno, demokratično in revolucionarno zavestjo nudi vsem političnim in družbenim silam, ki sodijo, da je treba spremeniti nacionalno politiko, izhodišče za pogovore in sporazumevanje.

Politika nacionalne pomiritve in naš predlog pakta za svobodo sta navedena v ustavi demokratske junte in v sporazumih o osnovi demokratičnega zbiranja. Pri tem sodeluje večje število sil, ki so v opoziciji proti režimu, sil, ki se bojujejo za demokracijo.

Na tem velikem internacionalnem zboru, na katerem so z našo Španijo solidarni predstavniki številnih komunističnih partij, socialisti in demokratične sile, pozivam vse Špance, da dokončno odstranimo vse razdelitve, ki sta jih vojna in frankizem ustvarila med različnimi strankami in različnimi sektorji v državi. Pozivam, da v dobro našega ljudstva obnovimo družbeno koeksistenco, ki bo omogočila razvoj vseh političnih sil v skupnem prizadevanju, da ustvarimo tako Španijo, ki bo domovina in dom vseh Špancev.

Ob koncu vam želim reči: hvala, lepa hvala, dragi tovariši in prijatelji za vašo solidarnost, za vaše prisrčne čestitke ob mojem 80. rojstnem dnevu. Ne rečem vam zbogom, ne, marveč nasvidenje v Madridu.

danes; poudaril je kako se v Trstu izpričuje solidarnost s španskimi borci (poleg raznih akcij, nastopov, manifestacij in pobud, od slikarske razstave, do uličnega pohoda ob umoru baskovskih junakov, se je zbralo v zadnjih tednih na 4 milijone lir v podporo španskega antifašističnega gibanja), da se dokončno zruši še poslednja postojanka fašizma v Evropi.

V slovenščini je govoril Miloš Budin, odbornik zgoniške občine, ki je, med drugim, poudaril, da je boj slovenskega in vsega tukajšnjega demokratičnega ljudstva proti fašizmu in za demokracijo — in v tem okviru za narodne pravice slovenske manjšine — del splošnega boja proti fašizmu v Evropi in torej tudi proti frankizmu v Španiji.

Svojo borbeno solidarnost je prinesel s svojim navdušujočim nastopom tudi Tržaški partizanski pevski zbor, ki je pod vodstvom Oskarja Kjudra izvajal izbor borbenih pesmi.

Santiago Alvares in pater Ignazio sta se med obiskom v Trstu srečala tudi z delavci tovarne motorjev in industrijske cone, v nedeljo pa sta se udeležila manifestacije v Rižarni. Srečala sta se tudi z delavci ladjedelnice v Tržiču.

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Kulturni dom

GOSTOVANJE MESTNEGA
GLEDALIŠČA LJUBLJANSKEGA

Andrej Hieng
IZGUBLJENI SIN

(Medodrama v štirih dejanjih)

V petek, 23.t.m. ob 20.30 Abonma Red A — premierski
V soboto, 24.t.m. ob 20.30 Abonma Red B — prva sobota po premieri
V nedeljo, 25.t.m. ob 16.uri Abonma Red C — prva nedelja po premieri.

«Samorastniki» na openskem odru

Ko beležimo prireditev, kakršna je bila uprizoritev Prežikovih Samorastnikov na odru slovenskega prosvetnega društva Tabor z Opčin, ne moremo mimo tega, da takoj ob začetku povemo nekaj načelnega. Predstava je bila namreč tako dovršena in v vrstah gledalcev tako občutena, da je za vselej odgovorila na pomisleke tistih, ki menijo, da morajo amaterske skupine uprizarjati predvsem takoimenovana "lahka" dela, kar v večini primerov pomeni dela brez posebne ideje, vsebinsko lahkotna in oblikovno nedovršena. Predstava je torej dokazala, da se tudi amaterska skupina lahko s pridom loti zahtevnejšega teksta

Postavitev Prežihovih Samorastnikov seveda ni bila lahka stvar. Delo samo je namreč napisano kot okvirna novela: zgodbo samo pripoveduje pisatelju in njegovemu spremljevalcu starka; zato je pripovedi neprimerno več kot dialoga.

Prvo težavo je zato predstavljala že sama dramatisacija, ki sta jo odru primerno in Prežihu zvesto pripravila prof. Elza Antonac in mladi režiser Marko Sosič. Okvirnost novele je ostala tudi na odru, saj starka — Olga Šonc — pripoveduje začetek in konec zgodbe ter gotovo zelo težko uprizorljiva dogajanja sredi nje. Ta okvir pa — kot pri samem Prežihu — ni zgolj stilistično sredstvo, ampak postavlja konflikt med Hudabeli in Krničniki, to je med revnimi kajzarji in premožno kmečko domačijo, v širši zgodovinski okvir splošnega propadanja slovenskega kmeta na Koroškem. V ta okvir se kot prebliski vključujejo posamezni prizori, kar še posebno poudarjajo svetlobni efekti: komaj zaznavna razpršena svetloba na celem odru in močna reflektorska osvetlitev posameznih prizorov. Vsak prizor je po svoje efekten in se gledalcu vtisne v spomin, pavza, z glasbo izpolnjena ki vsakemu prizoru sledi (te pavze so sicer nekoliko predolge, kar gre pripisati izključno tehničnim pomanjkljivostim odra), pa daje gledalcu možnost, da se nad prizori zamisli. Igralci — posebej omenimo le Julijano Sosič kot Meto in Igorja Malalana kot Ožbeja, čeprav bi prav vsi zaslužili, da o njih posebej spregovorimo — so v celoti kos svoji nelahki nalogi, posebno močna je Meta v programskih pasajah novele, ko govori svojim devetim otrokom. Ti so na odru tako naravni in ljubki, da res zaslužijo posebno pohvalo.

Preprosti, a skladni kostumi pomagajo gledalcu, da se vživi v čas dogajanja, scena Marka Oblaka pa je preprosta in omejena na bistveno, golo označitev okolja, kar pomeni, da nikakor ne čezmerno vzbuja gledalčeve pozornosti, ampak da naspotno tudi sama usmerja gledalca predvsem k tekstu, kar je pri uprizoritvi takega dela, kot so Samorastniki, še posebej pomembno. Ne da bi tu izgubljali besede o sicer maloštevilnih in predvsem tehnično pogojenih pomanjkljivostih predstave, zaključujemo z mislijo, da bi openska postavitev Samorastnikov res zaluzila čim več repriz in gostovanj. Taka dela so na naših amaterskih odrih, pa tudi v našem gledališču, žal preredko uprizorjena.

ŽIVA GRUDEN

Glasbena matica - Trst priredi v petek, 30. januarja ob 20 v župni cerkvi v Rojanu orgelski koncert prof. Huberta Berganta. Koncert je izven abonmaja. Vstop je prost.

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino
Direktor ALBIN ŠKERK
Odgovorni urednik
ANTON MIRKO KAPELJ
Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 764-872, 744-047
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24-36
Poštni tekoči račun 11/7000
Letna naročnina 2.500 lir
Tisk: Tipo/offset Riva
Trst, Ulica Torrefianca 12